Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2023

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Eacnamaíocht

Gnáthleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Scéim Mharcála agus **Nótaí Tacaíochta**

Agus an scéim mharcála agus na nótaí tacaíochta á mbreithniú is cóir na pointí seo a leanas a chur san áireamh:

- Maidir leis na nótaí tacaíochta a chuirtear i láthair anseo, ní hiad amháin atá bailí ná, tógtha le chéile, ní liosta iomlán iad agus, maidir le haon phointe eolais ábhartha eile a chuireann iarrthóir i láthair, ba cheart caitheamh leis de réir a chuid buanna féin.

- Ní freagraí eiseamláireacha iad ach, ina ionad sin, sampla de fhreagraí féideartha atá iontu.

- I go leor cásanna ní thugann na nótaí tacaíochta ach príomhfhrásaí a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra chun na marcanna sannta a thuilleamh.

- Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. D'fhéadfadh athrú teacht ar na riachtanais ó bhliain go bliain mar sin.

- Caithfidh gur úsáideadh focail, nathanna cainte nó frásaí sa chomhthéacs ceart agus nár tháinig siad salach ar a chéile, agus más léir nár úsáideadh i gceart iad nó gur tháinig siad salach ar a chéile, níor cheart na marcanna a bhronnadh.

2	**1**	**0**
Sármhaith	**Maith**	**Lag**
• Mioneolas • Baineann sé leis an gceist • Gonta • Loighciúil	• Roinnt eolais • Forbairt theoranta	• Gan eolas ar bith • Athrá ráitis

3	**2**	**1**	**0**
Sármhaith	**Maith**	**Réasúnta**	**Lag**
• Mioneolas • Baineann sé leis an gceist • Gonta • Loighciúil	• Roinnt eolais • Forbairt theoranta	• Eolas doiléir	• Gan eolas ar bith • Athrá ráitis

4	**3**	**2**	**1**	**0**
Sármhaith	**Maith**	**Réasúnta**	**Lag**	**Lag**
• Mioneolas • Baineann sé leis an gceist • Gonta • Loighciúil	• Roinnt eolais • Forbairt theoranta	• Eolas doiléir	• Eolas nó mearbhlach nó nach bhfuil ag teacht le chéilé	• Gan eolas ar bith • Athrá ráitis

Tá eolas sa tábla thíos maidir leis na nótaí mínithe a úsáidtear don mharcáil sa scéim mharcála.

Nóta Mínithe	**Úsáid**	**Marcanna (más iomchuí)**
$\checkmark_{1}$	Faisnéis bhailí	1
$\checkmark_{2}$	Faisnéis bhailí	2
$\checkmark_{3}$	Faisnéis bhailí	3
$\checkmark_{4}$	Faisnéis bhailí	4
$\checkmark_{5}$	Faisnéis bhailí	5
$\checkmark_{6}$	Faisnéis bhailí	6
$\checkmark_{7}$	Faisnéis bhailí	7
$\checkmark_{8}$	Faisnéis bhailí	8
$\checkmark_{9}$	Faisnéis bhailí	9
$\checkmark_{10}$	Faisnéis bhailí	10
$\checkmark_{11}$	Faisnéis bhailí	11
$\checkmark$	Farasbarr faisnéise	N/B
0	Freagra mícheart	0
	Leathanach feicthe ag an scrúdaitheoir / faisnéis neamhbhailí	N/B

Roinn A

		Freagraí féideartha Bronn 1 marc breise do gach ceann de na chéad cheithre cheist a freagraíodh i gceart	**Uas. Marc**
1.		Léiríonn an graf thíos an ráta dífhostaíochta d'Éirinn ó mhí Iúil 2022 go dtí mí Eanáir 2023. 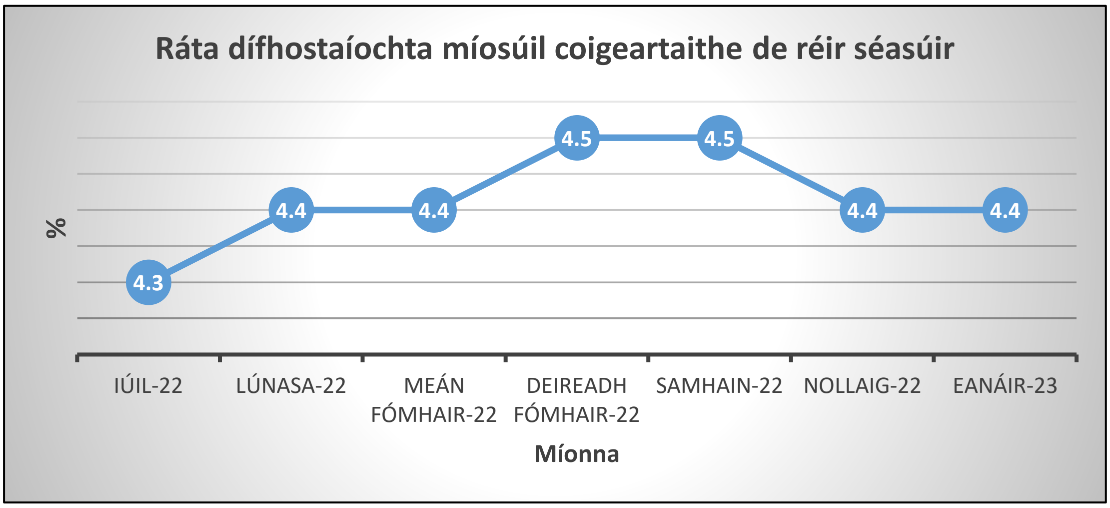 Curtha in oiriúint ó CSO	
	(i)	Sainaithin an mhí ina raibh an dífhostaíocht ag an leibhéal b'ísle. **Iúil 2022**	**8**
	(ii)	Déan trácht ar an ráta dífhostaíochta idir mí Iúil 2022 agus mí Eanáir 2023, ag baint úsáid as figiúirí ón gcairt thuas. **Treocht fhoriomlán** Tháinig ardú ar an dífhostaíocht idir mí Iúil 2022 agus mí Eanáir 2023. Ó 4.3% go 4.4% **Treochtaí míosúla** I mí Iúil, b'ionann an dífhostaíocht agus 4.3%. D'ardaigh sé go 4.4% i mí Lúnasa agus d'fhan sé ag an ráta céanna i mí Mheán Fómhair. D'ardaigh sé arís i mí Dheireadh Fómhair go 4.5% agus bhí an ráta seasta i mí na Samhna ansin. Thit sé arís i mí na Nollag go 4.4% agus bhí sé mar an gcéanna i mí Eanáir 2023.	**4**

2.	**(a)**	**Freagair (a) nó (b)** In 2021, d'fhógair Banc KBC agus Banc Uladh go raibh sé ar intinn acu tarraingt amach ó mhargadh na hÉireann. Arna chur in oiriúint ó centralbank.ie Tabhair breac-chuntas ar dhá thionchar a bheadh ag imeacht Bhanc KBC agus Bhanc Uladh as margadh baincéireachta na hÉireann ar thomhaltóirí na hÉireann • Níos lú rogha don tomhaltóir sa bhaincéireacht mhiondíola. • An mhíchaoithiúlacht a bhaineann le féachaint le teacht ar sheirbhís baincéireachta eile. • An fhéidearthacht go mbeadh an tseirbhís ar chaighdeán níos ísle agus níos mó seirbhísí á gcur ar fáil ar líne amháin. • D'fhéadfadh táillí baincéireachta méadaithe agus teacht i dtír ar thomhaltóirí a bheith mar thoradh ar níos lú iomaíochta sa mhargadh. • Brú méadaithe ar úsáideoirí Oifig an Phoist le haghaidh seirbhísí baincéireachta. • Mar gheall ar easpa bainc fhisiceacha i gcathracha/bhailte d'fhéadfadh sé go mbeadh ar thomhaltóirí taisteal níos faide le haghaidh seirbhís bhaincéireachta. **NÓ**	**1ú @ 8** **2ú @ 4**
	(b)	Tabhair breac-chuntas ar dhá fheidhm atá ag Banc Ceannais na hÉireann • Gníomhaíonn sé mar Bhanc an Rialtais. • Coinníonn sé cobhsaíocht praghsanna: déanann sé iarracht brú boilscithe in Éirinn a laghdú. • Coinníonn sé cobhsaíocht airgeadais: cinntíonn sé go bhfuil na margaí airgeadais saor ó shuaitheadh. • Déanann sé anailís eacnamaíoch agus staitisticí: chun cuidiú le pleanáil eacnamaíoch. • Cuireann sé rialacha agus rialacháin i bhfeidhm nach mór do na soláthraithe seirbhíse airgeadais a leanúint. • Soláthraíonn sé cosaint do thomhaltóirí: trí gach institiúid airgeadais a rialú. • Déanann sé maoirseacht ar sholáthraithe seirbhísí airgeadais. • Eisíonn sé nótaí agus boinn: is aige amháin atá an t-údarás chun nótaí agus boinn Euro a phriontáil agus a bhuaileadh.	**1ú @ 8** **2ú @ 4**

3.	**(a)**	Tá mórán folúntas poist in Éirinn, ach cá bhfuil na hoibrithe. Arna chur in oiriúint ó *The Irish Times* **Freagair (a) nó (b)**	
		(i) Luaigh réimse amháin ina bhfuil ganntanas scileanna i ngeilleagar na hÉireann. • An earnáil fáilteachais. • An ghairm leighis. • An tionscal miondíola. • Tógáil. • Iompar.	**8**
		(ii) Tabhair breac-chuntas ar thionchar eacnamaíochta amháin atá ag ganntanas oibrithe ar gheilleagar na hÉireann. • D'fhéadfaí an pá a mhéadú chun oibrithe a mhealladh isteach sna tionscail seo. • D'fhéadfadh costas táirgthe ardú agus cur leis an mboilsciú. • Tionchar ar onnmhairí earraí agus seirbhísí mar gheall ar chostais mhéadaithe. • Infhaighteacht laghdaithe earraí agus seirbhísí. • FDI: Seans nach mbeidh Éire chomh tarraingteach le lonnú anseo. • D'fhéadfadh go mbeadh ar ghnólachtaí uaireanta oibriúcháin a laghdú, praghsanna a ardú, na seirbhísí a thairgeann siad a laghdú, rud a mbeadh brabúis agus droch-eispéiris aoi mar thoradh air.	**4**
		NÓ	
	(b)	Tabhair breac-chuntas ar dhá bheart a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun aghaidh a thabhairt ar an nganntanas oibrithe sin • An t-íosphá a mhéadú chun níos mó oibrithe a mhealladh chuig an ionad oibre. • Infheistiú san oideachas sna réimsí ina bhfuil ganntanas scileanna. • Feachtas earcaíochta chun oibrithe a mhealladh ó bhallstáit eile an Aontais Eorpaigh. • Á dhéanamh níos éasca d'oibrithe neamh-AE rochtain a fháil ar víosaí nó ar cheadanna oibre do na réimsí ina bhfuil ganntanas. • Tabhairt isteach scéimeanna amhail Conairí chun Oibre chun cuidiú le daoine dífhostaithe obair a fháil, • Oibriú in Éirinn (Work in Ireland), tairseach nua a chuidíonn le cuardaitheoirí poist a mheaitseáil le fostóirí,	**1ú @ 8** **2ú @ 4**

4.	**(a)**	**Freagair (a) nó (b)**	
		(i) Cuir in iúl le tic (✓), cé acu de na gnólachtaí seo a leanas a fheidhmíonn i struchtúr margaidh monaplachta in Éirinn.	**8**

Ainm na hEagraíochta	Taispeáin le tic (✓) cé acu ar struchtúr monaplachta é
Aer Lingus	
Iarnród Eireann (Irish Rail)	✓
VHI	

(ii) Mínigh an téarma monaplacht san eacnamaíocht. **4**

Bíonn monaplacht ann i gcás nach bhfuil ach gnólacht amháin sa tionscal.
Is é an gnólacht an tionscal.
Is ionann monaplacht agus an t-aon soláthraí earra nó seirbhíse ar an margadh.
Is féidir leis an ngnólacht an praghas nó an chainníocht a rialú ach ní féidir leis an dá rud a rialú.

NÓ

(b) Tabhair breac-chuntas ar dhá shaintréith a bhaineann le margadh monaplachta. **1ú @ 8** **2ú @ 4**

- Díoltóir amháin– is é an gnólacht an tionscal. Is féidir leis an díoltóir praghas nó aschur a rialú ach ní féidir leis an dá rud a rialú.
- Tá bacainní ar iontráil. Ní féidir le gnólachtaí nua dul isteach sa tionscal.
- Tá claonchuar éilimh anuas os comhair an ghnólachta. Trí phraghsanna a laghdú is féidir níos mó a dhíol.
- Tá sé mar aidhm ag an ngnólacht an brabús a uasmhéadú. Baineann sé é sin amach nuair MC = MR.

5. Léirítear sa léaráid thíos soláthar na dticéad do Chorn Rugbaí an Domhain sa Fhrainc i mí Mheán Fómhair 2023. Mínigh an gaol atá idir praghas na dticéad agus soláthar na dticéad.

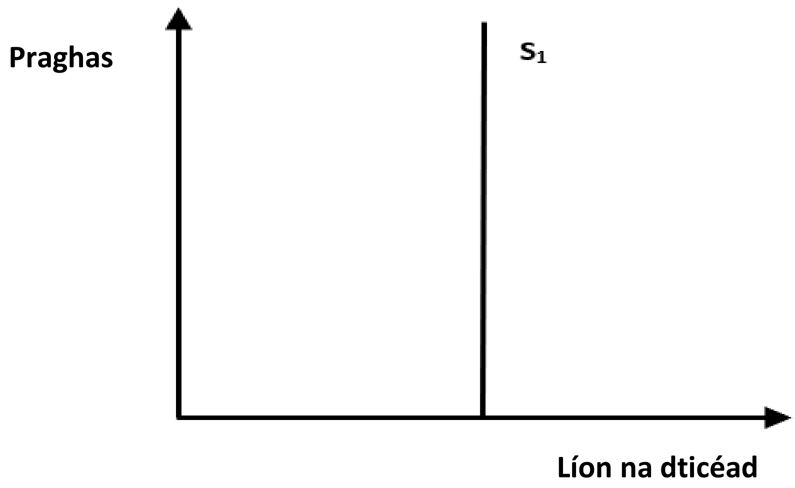

Míniú:

Tá soláthar na dticéad do Chorn Rugbaí an Domhain socraithe / ní athróidh sé / tá an praghas neamhleaisteach.
Má ardaíonn an praghas ní féidir an soláthar a mhéadú fiú má bhíonn na daoine a théann ag an gcluiche sásta níos mó a íoc as na ticéid.

12

6. Tá sé tuartha go méadóidh OTI (GDP sa Bhéarla) na hÉireann 2.7% in 2023.
Arna chur in oiriúint ó www.oecd.org

(i) Céard dó a seasann na túslitreacha OTI (GDP)?
Tá 'O' déanta cheana féin chun cuidiú leat.

Oll-	TÁIRGEACHT	INTÍRE

2 @ 4

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste amháin a bhaineann geilleagar na hÉireann as OTI a bheith ag méadú **4**

- Borradh faoin éileamh ar earraí agus ar sheirbhísí in Éirinn.
- Beidh níos mó daoine fostaithe chun na hearraí agus na seirbhísí a bhfuil éileamh orthu a chruthú.
- Caighdeán maireachtála méadaithe.
- Méadú ar ioncam cánach a fhaightear do rialtas na hÉireann.
- D'fhéadfadh sé go n-éireodh Éire níos tarraingtí do FDI.
- D'fhéadfadh sé go mbeidh níos mó roghanna ar fáil ag an Rialtas chun seirbhísí stáit a fheabhsú.

7.		Tháinig méadú de 52.9% go dtí €8.8 billiún ar fháltais cháin chorparáide in Éirinn ó Mheitheamh 2021 go Meitheamh 2022, sin beagnach an ceathrú cuid d'iomlán na gcánacha a bailíodh. Arna chur in oiriúint ó Reuters Mínigh dhá chúis a mbailíonn an rialtas in Éirinn cáin. • Chun seirbhísí stáit / bonneagar amhail oideachas, sláinte srl a mhaoiniú / a fheabhsú. • Chun iompar áirithe a spreagadh nó iompar eile a dhíspreagadh. • Chun éagothroime a laghdú: cáin a ghearradh orthu siúd atá ábalta íoc aisti agus soláthar a dhéanamh dóibh siúd atá ar ioncam íseal. • Chun cuidiú leis an bhfiachas náisiúnta a aisíoc.	**1ú @ 8** **2ú @ 4**
8 .		Tá Éire sa dara háit ar domhan ar an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna.	
	(i)	Ainmnigh dhá cheann de na trí réimse (eilimintí) a thomhaistear leis an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna (HDI). Tá ceann amháin díobh comhlánaithe chun cuidiú leat. 1. *Ollioncam Náisiúnta* 2. OIDEACHAS 3. IONCHAS SAOIL	**1ú @ 4** **2ú @ 2**
	(ii)	Cén réimse de chaiteachas an rialtais, dar leat, a chuidigh le hÉirinn an dara háit sa domhan a bhaint amach ar an IFD. Mínigh do fhreagra. Réimse caiteachais: Oideachas Míniú: Tá lucht saothair oilte ábalta fostaíocht a fháil. Meallann caighdeán an oideachais in Éirinn FDI go dtí an tír, rud a chruthaíonn na mílte post agus cruthaíonn sé sin ioncam agus rachmas sa tír. Dá réir sin, cruthaítear caighdeán maireachtála níos fearr do mhuintir na hÉireann.	**1ú @ 4** **2ú @ 2**

9.	**(i)**	Mínigh an téarma deischostas. • Costas na roghanna soiléire ***nó*** sampla atá mínithe go hiomlán. • An costas a bhaineann leis an gcéad rogha eile is fearr a ligean tharat agus cinneadh á dhéanamh.	**1ú @ 8** **2ú @ 4**
	(ii)	Tá cistiú caipitil de €2.3bn leithdháilte do thithíocht shóisialta inacmhainne i gCáinaisnéis 2023. Tabhair breac-chuntas ar dheischostas amháin a bhaineann le caiteachas rialtais ar thithíocht shóisialta inacmhainne. D'fhéadfadh sé gur chaith rialtas na hÉireann an t-airgead ar rud éigin eile e.g. infheistíocht san oideachas, forbairt na n-ospidéal, feabhas a chur ar bhonneagar srl.	
10.		Faoi láthair, tá an rialtas ag iarraidh laghdú a dhéanamh ar fhadhb na vápála i measc déagóirí óga in Éirinn. Luaigh sochar príobháideach amháin agus sochar sóisialta amháin a thiocfaidh chun cinn má éiríonn leis an idirghabháil rialtais seo. Sochar príobháideach: • Beidh níos mó ioncam indiúscartha ag déagóirí. • Is féidir go bhfeabhsódh a sláinte. • B'fhéidir go laghdófaí an dreasacht chun aistriú chuig caitheamh tobac. Buntáiste sóisialta: • Daonra óg níos sláintiúla. • Níos lú truailliú aeir. • Laghdú ar dhramhaíl – galtoitíní indiúscartha. • Tionchar laghdaithe nicotín ar an inchinn agus ar na scamhóga.	**1ú @ 8** **2ú @ 4**

Ceist 11

		Freagraí féideartha	Uas. Marc
(a) **20**	**(i)**	Tabhair breac-chuntas ar dhá chúis, dar leat, ar sampla d'iomaíocht mhonaplach iad tionscal na gruaige agus na scéimhe. • Tá a lán gnólachtaí sa tionscal: is féidir le gach díoltóir tionchar a imirt ar a ndíolachán. • Tá a lán ceannaitheoirí sa tionscal: ní féidir le ceannaitheoir ar bith tionchar a imirt ar phraghas an mhargaidh. • Is dlúthionadaithe iad na táirgí agus na seirbhísí ar a chéile: éascaíonn sé seo fógraíocht fhairsing. • Is mian le gnólachtaí brabúis a uasmhéadú nuair MC=MR.	**1ú @ 6** **2ú @ 4**
	(ii)	Tabhair breac-chuntas ar dhá bhuntáiste a bhaineann tomhaltóirí as iomaíocht mhonaplach. • Baineann tomhaltóirí leas as rogha mhéadaithe. • Mar gheall ar an iomaíocht d'fhéadfadh sé go mbainfeadh an tomhaltóir leas as praghsáil níos iomaíche. • D'fhéadfadh sé go mbainfeadh siad leas as caighdeán seirbhíse níos fearr freisin. • Toisc go dtuilleadh gnólachtaí gnáthbhrabús san fhadtréimhse, is lú an seans go rachfar i dtír ar thomhaltóirí le praghsanna níos airde. • Mar gheall ar iomaíocht, d'fhéadfadh go mbeadh níos mó nuálaíochta sa tionscal. • Toisc go mbíonn gnólachtaí sa tionscal seo i mbun fógraíochta iomaíoch, d'fhéadfaí a áitiú go bhfuil sé de bhuntáiste ag tomhaltóirí fáil a bheith acu ar níos mó faisnéise / d'fhéadfadh fáil a bheith ag tomhaltóirí ar bhónais dílseachta branda.	**1ú @ 6** **2ú @ 4**

(b)

35

Sa léaráid thíos taispeántar cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta sa tionscal seo.

(i) Scríobh amach go hiomlán céard dó a seasann na trí mhír a bhfuil uimhir (1-3) orthu sa léaráid thíos. (Ná húsáid giorrúcháin) — **3 @ 8**

1.	MEÁNCHOSTAS
2.	MEÁNIONCAIM / ÉILEAMH
3.	LÍON

(ii) Tarlaíonn cothromaíocht ag pointe E ar an léaráid thíos.
Cuir in iúl go soiléir agus lipéadaigh ar an léaráid thuas

- An t-aschur a tháirgfidh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad Q1) — **1ú @ 4**
- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar a aschur (úsáid an lipéad **P1**) — **2ú @ 4**
- Meánchostas táirgeachta an aschuir seo (úsáid an lipéad **C1**) — **3ú @ 1**

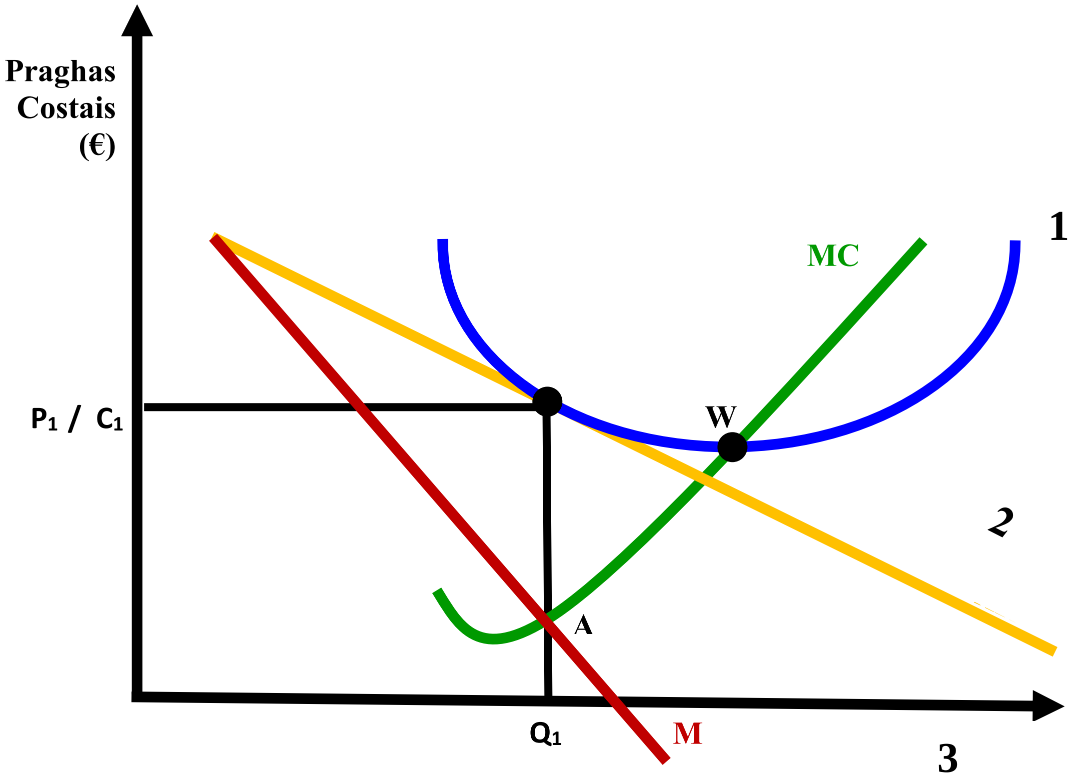

(iii) An bhfuil an gnólacht thuas ag táirgeadh go héifeachtúil? Tá: Níl:

Níl. — **1**

Níl an gnólacht ag táirgeadh ag an bpointe íosta ar an gcuar AC agus mar sin tá sé mí-éifeachtach agus ag cur acmhainní ganna amú. — **1**

(c) **20**		Meastar gur fiú €400m an geilleagar folaithe sa mhargadh gruaige agus scéimhe. (Luach Eacnamaíoch an Mhargaidh Gruaige & Scéimhe in Éirinn, Jim Power le haghaidh HABIC, 2020)	
	(i)	Tá rialtas na hÉireann buartha faoi mhéid an gheilleagair fholaithe seo. Mínigh an téarma geilleagar folaithe. Tabhair sampla amháin eile de ghníomhaíocht i ngeilleagar folaithe na hÉireann. Míniú: • Is éard atá sa gheilleagar folaithe ná gach gníomhaíocht eacnamaíoch nach dtaifeadtar sna cuntais ioncaim náisiúnta. • Tagraíonn sé d'ioncam ó fhoinsí mídhleathacha/ioncam neamhdhearbhaithe ó tháirgeadh earraí agus seirbhísí ó idirbhearta airgeadaíochta nó babhtála. • Gníomhaíochtaí lasmuigh de na córais chánach/rialála.	**6**
		Tabhair sampla amháin eile de ghníomhaíocht i ngeilleagar folaithe na hÉireann. Díol toitíní ar an margadh dubh. Múinteoirí ag teagasc sa bhreis gan cáin a íoc.	**4**
	(ii)	Tabhair breac-chuntas ar thionchar amháin atá ag an ngeilleagar folaithe seo i margadh na gruaige agus na scéimhe ar ghnólachtaí sa tionscal seo agus ar Rialtas na hÉireann. Éifeacht an gheilleagair fholaithe ar na gnólachtaí sa tionscal seo: • Caillteanas ioncaim do na gnólachtaí atá sa gheilleagar dlisteanach a íocann a gcuid cánacha go léir. • D'fhéadfadh sé go gcuirfí iallach ar ghnólachtaí dlisteanacha a gcuid praghsanna a ghearradh / a gcaighdeán seirbhíse a athrú. • D'fhéadfaí teacht i dtír ar oibrithe: b'fhéidir nach n-íocfaidh an t-íosphá leo. • Dúnadh féideartha gnólachtaí dlisteanacha. • Tá ganntanas scileanna san earnáil dhlisteanach ghruaige agus scéimhe, rud a bhfuil tionchar diúltach aige ar na seirbhísí is féidir a sholáthar. Éifeacht an gheilleagair fholaithe ar rialtas na hÉireann: • Cailleadh ioncaim don stát i gcánacha neamhíoctha. • Costais bhreise ar staid na monatóireachta ar an ngeilleagar folaithe. • D'fhéadfadh méadú ar choireacht a bheith mar thoradh air m.sh. i soláthar drugaí mídhleathacha. • Damáiste do cháil don tír toisc go bhfeictear í mar thearmann le haghaidh imghabháil cánach.	**1ú @ 6** **2ú @ 4**

Ceist 12

		Freagraí féideartha	Uas. Marc
(a) **28**		Léirítear ioncam pleanáilte an rialtais do 2023 sa phíchairt thíos, (cuireadh na figiúirí in oiriúint). 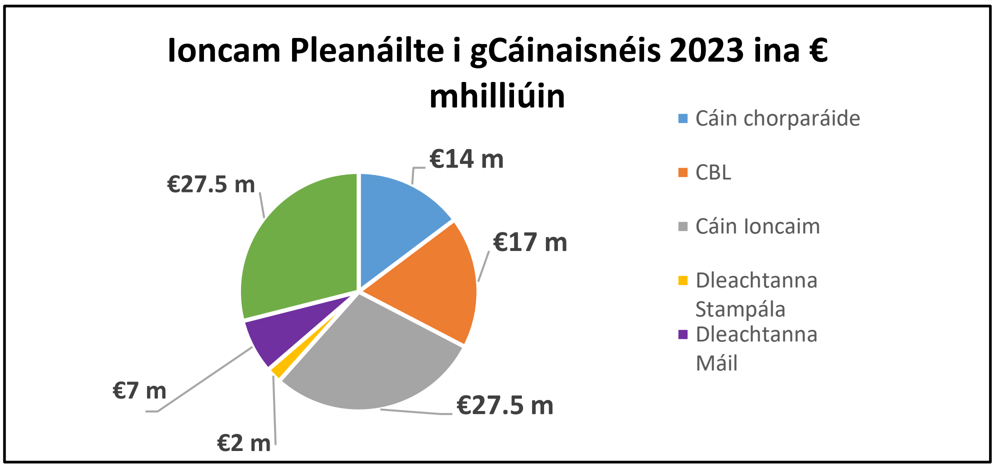 Arna chur in oiriúint ó gov.ie	
	(i)	Agus úsáid á baint agat as na figiúirí atá sa phíchairt thuas, ríomh an t-ioncam iomlán ina € mhilliúin a bhfuil súil ag an rialtas é a fháil. Taispeáin do chuid oibre. €27.5m + €14m + €17m + €27.5m + €2m + €7m = € 95 milliún *Bain 1 mharc an ceann as easnamh de € agus milliún*	**16** **6 @ 2** **Fr: 4**
	(ii)	Ag baint úsáid as do fhreagra in (i) thuas ríomh an céatadán dá ioncam a gheobhaidh an rialtas i gcáin ioncaim. Taispeáin do chuid oibre. €27.5m / €95m x 100 = 28.94% / 29%. *Bain 1 mharc as easnamh %*	**12** **4 @ 3**

(b) **20**	**(i)** **(ii)**	Tá cothromas ar cheann de na prionsabail a bhaineann le córas maith cánach. Mínigh an téarma cothromas. Ciallaíonn sé sin dá mhéad ioncaim a thuilleann tú, is ea is mó cánach a íocfaidh tú. Cuireann an córas cánach cumas chun íoc san áireamh. Mínigh dhá phrionsabal eile a bhaineann le córas maith cánach agus atá tábhachtach i gcúinsí eacnamaíochta an lae inniu, dar leat. • Níor cheart go mbeadh córas cánach maith ina dhídhreasacht chun oibre. • Áisiúlacht: Ba cheart go mbeadh sé éasca agus áisiúil an cháin a bhailiú. • Ba cheart go ndíspreagfadh sé imghabháil cánach. • Cinnteacht: ba cheart go mbeadh an méid cánach atá le híoc soiléir nó cinnte. • Eacnamaíoch: Ba cheart go mbeadh an t-ioncam a bhailítear níos mó ná an costas bailiúcháin.	**10** **1ú @ 8** **2ú @ 4**
(c) **27**	 **(i)** **(ii)** **(iii)**	Mar chuid de Cháinaisnéis 2023 d’fhógair an rialtas go gcuirfí creidmheas leictreachais de €600 i bhfeidhm ar bhillí leictreachais gach teaghlaigh. Tabhair breac-chuntas amháin ar an tairbhe a bhaineann an teaghlach Éireannach as an gcreidmheas leictreachais sin. • Cuidíonn sé le teaghlaigh Éireannacha a gcaighdeán maireachtála a choinneáil le linn géarchéim costais maireachtála. • Laghdaíonn sé costais leictreachais do theaghlaigh nuair a bhíonn ardbhoilsciú fuinnimh ann. • Laghdaíonn sé an baol bochtaineachta fuinnimh do theaghlaigh ar ioncam seasta/íseal. • D’fhéadfadh sé cuidiú le strus / imní a laghdú do theaghlaigh a mbíonn bhillí atá ag méadú acu. • Cuidíonn sé le teaghlaigh ar ioncam íseal trí níos mó ioncam indiúscartha a chur ar fáil dóibh. Déan cur síos ar dhá ghníomh a d’fhéadfadh teaghlach Éireannach a dhéanamh chun a mbillí leictreachais a laghdú agus iad a dhéanamh níos inbhuanaithe. • D’fhéadfadh an teaghlach Éireannach a n-ídiú leictreachais a laghdú: fearais nach bhfuil in úsáid a chasadh as. • D’fhéadfadh an teaghlach Éireannach breathnú ar bhealaí eile le teacht ar fhuinneamh e.g. painéil ghréine a chur isteach. • D’fhéadfaidís a chinntiú go bhfuil a bhfearais leictreacha níos tíosaí ar fhuinneamh: athrú go fearais rátála fuinnimh fheabhsaithe. • D’fhéadfaidís a bheith níos aireach ar úsáid m.sh. fuireachas, citeal iomlán a fhiuchadh le haghaidh cupán tae amháin. Úsáid miasniteoirí/innill níocháin le hualaí iomlána. Ainmnigh trí ghallán na hinbhuanaitheachta: Eacnamaíoch/ Timpeallacht/ Sóisialta	 **10** **1ú @ 10** **2ú @ 4** **3**

Ceist 13

		Freagraí féideartha	Uas. Marc
(a) **22**		Taispeántar ar an mbarrachairt thíos luach ionchasach easpórtálacha bia agus dí d'Éirinn ó 2016 go 2021. Arna chur in oiriúint ó bordbia.ie	

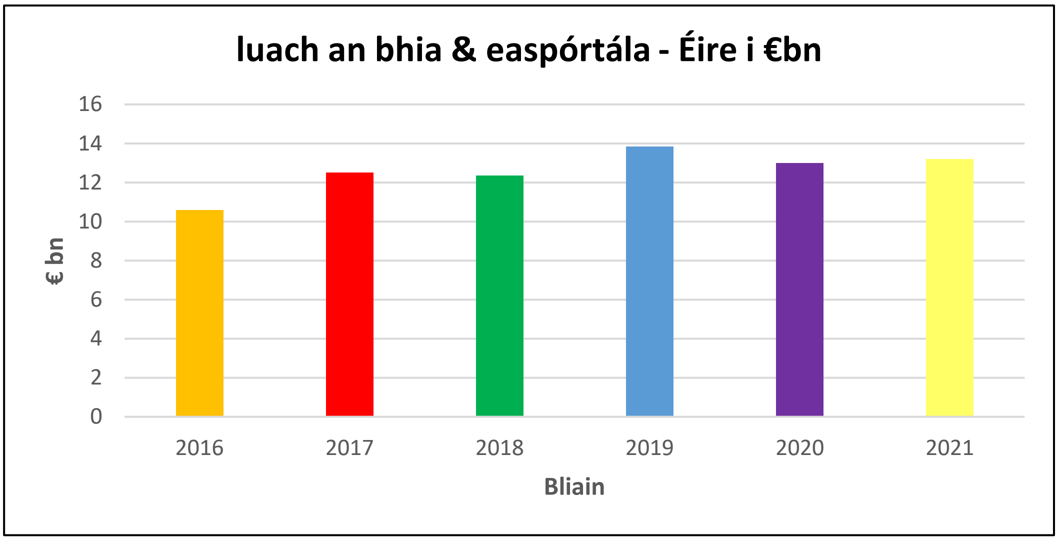

	(i)	Agus úsáid á baint agat as an mbarrachairt thuas, freagair na ceisteanna seo a leanas. Luaigh an bhliain ina raibh an luach ab airde ar easpórtálacha bia agus dí as Éirinn 2019 Luaigh an bhliain ina raibh an luach ab ísle ar easpórtálacha bia agus dí as Éirinn. 2016	**$1^{ú}$ @ 8** **$2^{ú}$ @ 4**
	(ii)	Déan cur síos ar dhá bhuntáiste a bhaineann geilleagar na hÉireann as easpórtálacha. • Ioncam náisiúnta méadaithe: gineann onnmhairiú earraí agus seirbhísí airgead do gheilleagar na hÉireann agus bíonn méadú ar fhás eacnamaíoch mar thoradh air sin. • Fostaíocht: Mar thoradh ar an éileamh ar earraí agus seirbhísí Éireannacha thar lear tagann méadú ar na poist i ngeilleagar na hÉireann • Méadóidh ioncam an rialtais i dtéarmaí an mhéadaithe ar an gcáin chorparáideach a bhailítear agus ÍMAT agus CBL a bhailítear. • Buntáiste na barainneachta scála do ghnólachtaí Éireannacha a easpórtálann thar lear. Is iad sin an coigilteas costais a bheidh mar thoradh ar tháirgeadh méadaithe chun freastal ar an éileamh ar earraí agus seirbhísí Éireannacha thar lear.	**$1^{ú}$ @ 8** **$2^{ú}$ @ 2**

(b) **35**		Úsáidtear an fhoirmle seo a leanas chun an tIoncam Náisiúnta a ríomh: Ioncam Náisiúnta (Y) = C + Infheistíocht + G + Easpórtálacha – Iompórtálacha	
	(i)	Luaigh céard dó a seasann gach ceann de na litreacha **C** agus **G**. Ídiú Caiteachas rialtais	**2 @ 4**
	(ii)	Ag baint úsáid as an bhfoirmle in **(i)** thuas agus as na figiúirí thíos ríomh: • Leibhéal an Ioncaim Náisiúnta in 2023 agus • Comhardú na Trádála Taispeáin do chuid oibre.	

Bliain	Ioncam	P	Infheistíocht	G	Easpórtálacha	Iompórtálacha
	€ m	**€ m**	**€ m**	**€ m**	**€ m**	**€ m**
2023		700	200	400	300	200

Ollioncam Náisiúnta: **18** **6 @ 3**

Y = C + I + G + (X-M)
Y = €700m+ €200m + €400m + €300m - €200m
Y = €1,400m

Bain 1 mharc an ceann as easnamh de € agus milliún

Comhardú na Trádála: **9** **3 @ 3**

Easpórtálacha – Impórtálacha
€300m – €200m = €100m

Bain 1 mharc an ceann as easnamh de € agus milliún

(c) **18**		Nuair a d'ardaigh An Banc Ceannais Eorpach (BCE) rátaí úis 0.5%, d'fhógair Banc na hÉireann roinnt athruithe ar rátaí úis. Arna chur in oiriúint ó Bhanc na hÉireann	
	(i)	Tabhair breac-chuntas ar an dóigh a mbeadh tionchar ag an ardú sin sna rátaí úis ar thomhaltóirí a bhfuil morgáistí ó Bhanc na hÉireann acu. • Méadú ar aisíocaíochtaí míosúla ar mhorgáistí: lúide ioncam indiúscartha agus caighdeán maireachtála níos ísle. • D'fhéadfadh an méadú ar aisíocaíochtaí a bheith neamhinacmhainne do roinnt tomhaltóirí agus d'fhéadfadh sé go dtitfeadh siad i riaráiste/go gcaillfidís a dteach. • D'fhéadfadh sé a bheidh níos deacra do dhaoine ar mian leo a gcos a chur ar dhréimire na tithíochta, b'fhéidir go mbeidh orthu airgead a shábháil anois ar feadh níos faide le go mbeidh siad ábalta teach a cheannach.	**8**
	(ii)	Tabhair breac-chuntas ar an dóigh a bhféadfadh an t-ardú sna rátaí úis dul i bhfeidhm ar choigilteas i ngeilleagar na hÉireann • D'fhéadfaí coigilteas a mhéadú má chaitheann daoine níos lú airgid agus má mhealltar iad chun coigilteas a dhéanamh leis na rátaí úis níos airde – má thairgtear an t-ardú ar rátaí do choigilteoirí. • Dóibh siúd a íocann aisíocaíochtaí morgáiste níos airde d'fhéadfadh sé go laghdódh an coigilteas mar nach bhfuil a oiread ioncam indiúscartha acu. • Toisc go mbíonn na rátaí úis i bhfad níos ísle ná rátaí boilscithe i gcónaí, b'fhéidir nach mbeadh aon éifeacht aige ar an leibhéal coigiltis	**8**
	(iii)	Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a bhfuil tomhaltóirí ag aistriú chuig an aip bhaincéireachta ar líne ar a dtugtar Revolut. • Tá áit amháin ag an tomhaltóir chun déileáil le gach ábhar a bhaineann le hairgead. • Meastar go bhfuil app Revolut i bhfad níos fearr ná Banc na hÉireann / Banc AIB srl. toisc go bhfuil sé níos éasca le húsáid. • Tá aistriú airgid saor in aisce. • Is féidir billí a roinnt ag baint úsáid as Revolut. • Níl aon táillí folaithe ann – is féidir airgead a sheoladh agus a fháil i 29 airgeadra • Déantar na haistrithe ar an toirt is cuma cá háit ar domhan a bhfuil na tomhaltóirí bunaithe. • Is féidir leat airgead a shábháil agus tú ag caitheann airgid le Revolut. • Is féidir leat do chuid airgid a rianú. • Soláthraíonn sé árachas fón póca agus leighis thar lear. • Is féidir le húsáideoirí leas a bhaint as rátaí malairte fabhracha leis. • Is féidir le húsáideoirí stoic agus criptea-airgeadraí a cheannach.	**2**

Ceist 14

		Freagraí féideartha	Uas. Marc

(a)

22

Taispeántar sa líneghraf thíos athruithe ar phraghas an pheitril in Éirinn ó mhí Aibreán go Meán Fómhair 2022.

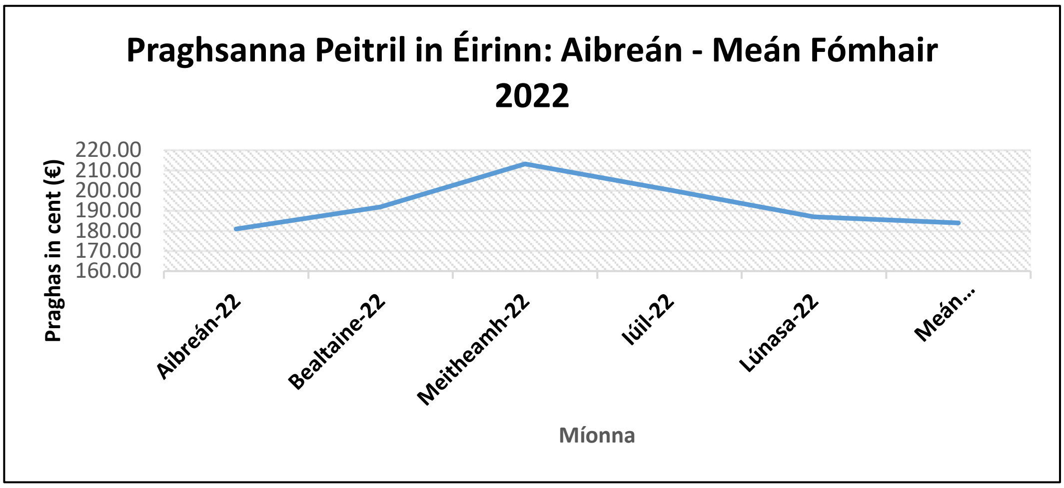

(i) Déan trácht ar phríomhthreocht amháin i bpraghas an pheitril sa líneghraf thuas agus eolas ón ngraf á úsáid agat. — **10 (6+4)**

Ó mhí Aibreáin go mí an Mheithimh 2022, bhí méadú praghsanna peitril ag méadú go seasta.
D'ardaigh na praghsanna ó €1.80 go dtí os cionn €2.10.

Ó mhí an Mheithimh 2022 go dtí mí Mheán Fómhair 2022. Thit na praghsanna peitril.
Bhí an laghdú géar idir mí an Mheithimh €2.10 go dtí faoi bhun €1.90 i mí Lúnasa.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin ar athraigh praghas an pheitril ó mhí Aibreáin go Meitheamh sa líneghraf thuas **agus** mínigh tionchar amháin a bhí aige sin ar thomhaltóirí in Éirinn. — **1ú @ 8, 2ú @ 4**

Cúis:

Mar gheall ar mhaolú na srianta i ndiaidh na dianghlasála tháinig méadú ar an éileamh ar pheitreal mar go raibh daoine ábalta gluaiseacht go héasca arís ar fud na tíre agus bhí gnólachtaí ar ais mar a bhíodh.

Mar sin féin, tharla an t-ardú géar ar phraghsanna níos déanaí sa bhliain mar gheall ar smachtbhannaí an AE a forchuireadh ar ola na Rúise i ndiaidh ionradh na hÚcráine. Ba é an easpa soláthair ba chúis leis an ardú géar ar phraghsanna go dtí go bhfuarthas foinsí eile ola.

Éifeacht:

Mar thoradh ar an ardú ar phraghsanna peitril éiríonn caighdeán maireachtála tomhaltóirí níos ísle toisc go méadaíonn an costas maireachtála / Mar thoradh ar ardú ar phraghas an pheitril tagann méadú dosheachanta ar chostas táirgthe agus iompair earraí / laghdaíonn tomhaltóirí líon na dturas / baineann tomhaltóirí úsáid níos mó as iompar poiblí / siúl / rothaíocht nuair is féidir / athrú chuig feithiclí leictreacha.

(b) **30**		Taispeántar sa tábla thíos an t-aschur, costas iomlán, an t-ioncam iomlán agus an brabús/caillteanas a shaothraítear ar luchtairí iniompartha le haghaidh gléasanna leictreonacha Is é €15 praghas díola gach earra a dhíoltar.	

Aschur (Aonaid)	0	200	400
Costas Iomlán	€500	€2500	€4500
Ioncam Iomlán	€0	€3000	
Brabús nó Caillteanas Iomlán	**-€500**	**€500**	

(i) Ríomh an t-ioncam iomlán má dhíolann an gnólacht 400 aonad. Taispeáin do chuid oibre. **18 3 @ 6**

Ioncam iomlán = Praghas x Cainníocht

= €15 x 400 aonad

= €6,000 *Bain 1 as easnamh euro*

(ii) Ríomh an brabús a shaothraítear nuair a dhíolann an gnólacht 400 aonad Taispeáin do chuid oibre. **9 3 @ 3**

Brabús = Ioncam iomlán – Costas iomlán

= €6,000 - €4,500

= €1,500 *Bain 1 as easnamh euro*

(iii) Tá ganntanas páirteanna le haghaidh gléasanna leictreonacha a dhéanamh tagtha chun cinn ar fud an domhain.
Mínigh cúis amháin a d'fhéadfadh a bheith leis an nganntanas páirteanna sin **3**

- Cur isteach ar an slabhra soláthair mar gheall ar dhianghlasáil thar thréimhse ama le linn phaindéim COVID 19 ar fud an domhain
- Cur isteach ar iompar mar gheall ar an gcogadh idir an Rúis agus an Úcráin.
- Ganntanas scileanna sna tionscail sin a dhéanann na gléasanna seo.

(c) **23**	**(i)**	Mínigh na téarmaí costais sheasta agus costais athraitheacha agus tabhair sampla amháin de gach ceann acu. Costais sheasta**:** costais a fhanann mar a chéile beag beann ar líon na n-aonad a tháirgtear. Ní athraíonn siad leis an aschur. Caithfear na costais sin a íoc fiú mura dtáirgtear aon rud. Samplaí: cíos áitribh, árachas, rátaí, buiséad margaíochta, táillí comhairleoireachta Costais athraitheacha: costais a athraíonn leis an aschur is é sin, dá mhéad a tháirgtear is ea is mó a chosnóidh sé. Athraíonn siad leis an aschur. Samplaí: amhábhair, leictreachas, pá, pacáistiú,	 **6** **3** **6** **3**
	(ii)	Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a bhfuil sé tábhachtach do ghnólacht leanúint de bheith ag déanamh brabúis (san fhadtéarma). • Leanúint ar aghaidh leis an táirgeadh: tá brabúis riachtanach chun go gcoinneoidh an fiontraí i mbun gnó. Is é an toradh ar a gcuid ama agus a n-iarracht an gnólacht a choinneáil ar bun. • Níos éasca airgeadas a thiomsú: má bhíonn brabúis ann beidh sé níos éasca airgeadas a thiomsú e.g. iasacht bainc nó chun tabhairt ar infheisteoirí scaireanna a cheannach. • Leathnú cistí: cuirfidh brabúis ar chumas an ghnólachta leathnú agus fás. • Spreagann sé dul i riosca: tá brabúis riachtanach le go bhféadfaidh fiontraí dul i rioscaí • Nuálaíocht luach saothair: d’fhéadfadh gnólacht a thuilleann brabús na gnólachtaí is éifeachtaí nó na gnólachtaí atá ag íoslaghdú costais a spreagadh.	**5**

Ceist 15

		Freagraí féideartha	Uas. Marc
(a) **25**		Taispeántar sa ghrafaic eolais thíos sonraí faoi líon na bhfeithiclí a ceadúnaíodh den chéad uair in Éirinn in 2021	

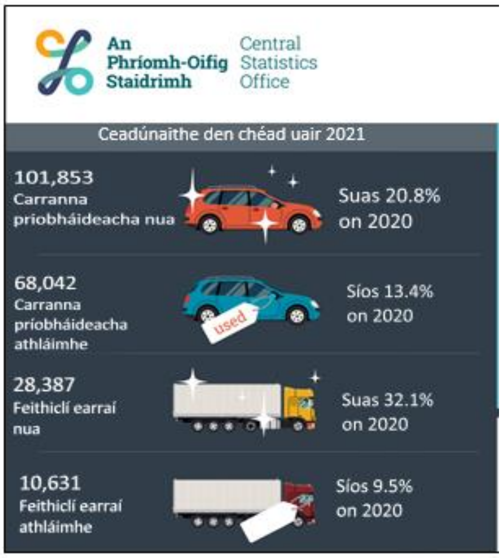

Líon IOMLÁN na bhfeithiclí = 208,913

Curtha in oiriúint ó CSO

	(i)	Agus an t-eolas sa tábla thuas á úsáid agat, ríomh céatadán (%) na gcarranna príobháideacha (nua agus athláimhe), mar chéatadán d'iomlán na bhfeithiclí a ceadúnaíodh den chéad uair in 2021. Taispeáin do chuid oibre. $\frac{101,853 + 68,042}{208\,913} \times 100 = 81.32\%$ *Bain 1 mharc as easnamh %*	**20** **5 @ 4**
	(ii)	Faoi láthair, tá rialtas na hÉireann ag fóirdheonú úsáideoirí iompair phoiblí. Mínigh an téarma fóirdheontas i gcomhthéacs an iompair phoiblí. Tá rialtas na hÉireann ag íoc as cuid den chostas a bhaineann le tomhaltóirí a úsáideann an t-iompar poiblí le soláthraithe na seirbhíse.	**5**

(b)
30

(i) Tarraing agus lipéadaigh cuar éilimh an mhargaidh (na haiseanna san áireamh) do charranna leictreacha. **16** **4 @ 4**

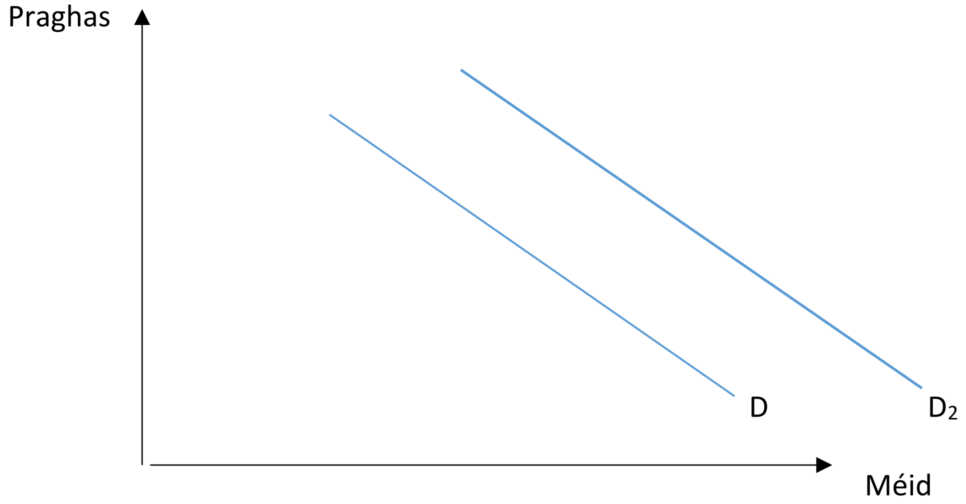

(ii) Má thagann méadú ar ioncam tomhaltóirí, taispeáin an bealach a rachadh sé sin i bhfeidhm ar chuar éilimh an mhargaidh in (i) thuas. Mínigh do fhreagra. **9** **(6+3)**

Aistríonn cuar an éilimh go dtí taobh na láimhe deise.
Tá sé d’acmhainn ag tomhaltóirí níos mó a cheannach.

(iii) Mínigh toisc amháin, seachas méadú ar ioncam, a mbeadh tionchar aici ar an éileamh ar charranna leictreacha i margadh. **5**

- Athrú ar spéis nó ar rogha an tomhaltóra maidir le feithicil leictreach a thiomáint nó ar fhógraíocht mhéadaithe ar na buntáistí a bhaineann le feithicil leictreach a thiomáint.
- Tionscnaimh rialtais a d’fhéadfadh cuidiú le ceannaitheoirí leis an bpraghas ceannaigh.
- Ionchas maidir le praghsanna amach anseo: má tá súil ag tomhaltóirí go n-ardóidh praghsanna amach anseo d'fhéadfadh sé go spreagfaí iad chun ceannach a dhéanamh anois.
- Athrú ar phraghas earra ionaid nó earraí comhlántacha: dá n-ardódh praghsanna na gcarranna díosail/peitril b’fhéidir go n-éireodh feithiclí leictreacha níos tarraingtí.
- Tosca neamhbheartaithe: dá bhfógródh an tAontas go bhfuil deireadh le cur le táirgeadh carranna díosail/peitril níos luaithe ná mar a bhíothas ag súil leis.

(c) **20**		‘Beidh an sprioc atá ag an Rialtas gar do mhilliún feithicil leictreach (EVanna) a bheith ar an mbóthar faoi 2030 ina ‘dúshlán mór’ mura dtugann an Rialtas isteach dreasachtaí agus tacaíochtaí chun déileáil leis na fadhbanna a bhaineann leis an na carranna is sine agus is mó a dhéanann truailliú. Arna chur in oiriúint ó *The Irish Times*	
	(i)	Tabhair breac-chuntas ar dhá bhealach a bhféadfadh rialtas na hÉireann dul i bhfeidhm ar thomhaltóirí chun go n-aistreoidís chuig carranna leictreacha. • Deontas a sholáthar do thomhaltóirí chun ceannach na gcarranna a spreagadh. • Pointí luchtaithe a sholáthar i dtithe na dtomhaltóirí a cheannaíonn carranna leictreacha. • An VRT ar charranna leictreacha a laghdú. • An VRT ar charranna peitril agus díosail a mhéadú. • Na cánacha ar pheitreal agus ar dhíosal a mhéadú ionas nach gceannóidh tomhaltóirí carranna den sórt sin. • Páirceáil sráide saor in aisce agus/nó stáisiúin luchtaithe in aisce a sholáthar d’úsáideoirí feithiclí leictreacha. • Feachtais feasachta rialtais chun tairbhí an iompair inbhuanaithe don tsochaí a chur chun cinn.	**1ú @ 8** **2ú @ 4**
	(ii)	Déan cur síos ar thairbhe shóisialta amháin a bhainfeadh Éire as breis tomhaltóirí a bheith ag aistriú chuig carranna hibrideacha agus carranna leictreacha. • Níos lú truailliú aeir de bharr astaíochtaí carbóin laghdaithe. • Sláinte fheabhsaithe don daonra mar go mbeidh an t-aer níos glaine/laghdú ar thinneas riospráide. • Téann comhshaol níos glaine chun tairbhe do gach saoránach – le laghdú ar astaíochtaí carbóin b’fhéidir go mothóidh saoránaigh níos fearr faoina dtimpeallacht.	**8**

Ceist 16

<table>
<tr><th></th><th></th><th>Freagraí féideartha</th><th>Uas. Marc</th></tr>
<tr><td>(a)

30</td><td>(i)</td><td>Bhunaigh Tom Keogh, Keogh's Crisps in 2011 agus cheana féin tá siad ar díol i 16 thír ar fud an domhain. Tá sé ar cheann de na déantúsóirí bia is mó fás in Éirinn
Arna chur in oiriúint ó Irish exporters.ie

Comhlánaigh an tábla thíos chun do thuiscint ar na tosca táirgeachta a úsáidtear i ndéantúsaíocht Keogh's Crisps a thaispeáint.
Tá cuid den eolas comhlánaithe cheana duit.

<table>
<tr><th>Tosca Táirgeachta</th><th>Míniú</th><th>Sampla</th></tr>
<tr><td>1. TALAMH</td><td>Ní ar bith a sholáthraíonn an nádúr agus a chabhraíonn leis an táirgeadh.</td><td>PRÁTAÍ
SALANN
OLA</td></tr>
<tr><td>2. SAOTHAR</td><td>AN IARRACHT DAONNA A BHAINEANN LE TÁIRGEADH EARRA NÓ SEIRBHÍS.</td><td>Oibrithe</td></tr>
<tr><td>3. CAIPITEAL</td><td>NÍ AR BITH A DHÉANANN AN DUINE A ÚSÁIDTEAR I dTÁIRGEADH.</td><td>Innealra</td></tr>
<tr><td>4. FIONTRAÍOCHT</td><td>Glacann duine an riosca a bhaineann le gnólacht a bhunú le brabús a dhéanamh ag éirí as smaoineamh a bhí ag an duine sin.</td><td>TOM KEOGH</td></tr>
</table>
</td><td>24
6 @ 4</td></tr>
</table>

	(ii)	An dóigh leat go bhfuil tábhacht ag baint le fiontraithe maidir le forbairt a dhéanamh ar gheilleagar na hÉireann? Mínigh do fhreagra. Tá: Níl: Is Dóigh: Míniú: • Cruthaíonn fiontraithe fostaíocht – teastaíonn oibrithe uathu chun na hearraí agus na seirbhísí a tháirgeadh. • Eagraíonn fiontraithe na tosca eile den táirgeacht– Gan na fiontraithe bheadh tosca na táirgeachta díomhaoin. • Cinneann fiontraithe an t-aschur – cad iad na hearraí agus na seirbhísí atá le táirgeadh agus cad iad na cainníochtaí. • Tuarann siad éileamh na dtomhaltóirí – cinneann siad na praghsanna a ghearrfar. • Cuidíonn fiontraithe le hioncam a ghiniúint – don rialtas trí Cháin Chorparáide, CBL agus ÍMAT a ghiniúint. • D'fhéadfaidís easpórtálacha a mhéadú – Má dhéantar na hearraí agus na seirbhísí a tháirgtear a easpórtáil, cuideoidh sé sin le comhardú na n-íocaíochtaí a fheabhsú • Cuidigh le saibhreas a chruthú – a mbeidh fás eacnamaíoch laistigh den tír mar thoradh air.	2 4
(b) **21**	(i)	Is earraí eacnamaíochta iad Keogh's Crisps agus ciallaíonn sé sin go bhfuil siad • gann • inaistrithe • agus go soláthraíonn siad áirgiúlacht. Mínigh dhá cheann ar bith de na téarmaí thuas Gann: tá teorainn le soláthar Keogh's crisps. Tá níos mó éilimh ná soláthar ann. Níl mórán den táirge ar fáil[3] Inaistrithe: is féidir na criospaí a chur ar aghaidh ón díoltóir (Keogh) chuig an gceannaitheoir i.e. an tomhaltóir. Áirgiúlacht: tá na criospaí ábalta sásamh a sholáthar don tomhaltóir i.e. tá an tomhaltóir ag baint tairbhe as na criospaí a ithe.	**2 @ 7**
	(ii)	Tá Keogh's Crisps chun a gcumas táirgeachta a mhéadú 50%. (www.rte.ie) De bharr an mhéadaithe sin beidh Keogh's Crisps in ann leas a bhaint as barainneachtaí scála. Mínigh an téarma barainneachtaí Scála agus tagairt agat do Keogh's crisps. Tagann barainneachtaí scála chun cinn de réir mar a mhéadaíonn an gnólacht a mhéid táirgeachta agus mar thoradh air sin laghdaítear an meánchostas fadtéarmach. Bíonn titim sa chostas in aghaidh an aonaid de réir mar a mhéadaíonn nó a mhéadaíonn an gnó i méid mar thoradh air sin.	**7**

(c) **24**	 **(i)**	In Éirinn, ginimid beagnach 800,000 tonna dramhbhia gach bliain. Arna chur in oiriúint ó epa.ie Tabhair breac-chuntas ar chostas amháin don tsochaí a bhaineann le cur amú bia. • Éagothrom: táimid ag cur bia amú agus ocras ar dhaoine eile. Is úsáid éagórach é as acmhainní ganna. • Costas méadaithe neamhriachtanach bia don tomhaltóir / cur amú ioncaim. • An costas ar dhiúscairt na dramhaíola i.e.táillí araide níos airde agus úsáid ioncaim chun íoc as diúscairt. • An damáiste don chomhshaol mar gheall ar dhiúscairt na dramhaíola bia: ar an atmaisféar, úsáid uisce, úsáid talún srl. Tarlaíonn athrú aeráide mar gheall air. • Tionchar an rótháirgthe ar an talamh. • Úsáideann fás, próiseáil agus iompar bia méideanna suntasacha acmhainní (talamh, fuinneamh, uisce) rud a chuireann acmhainní ganna amú. • Briseann bia i líonadh talún síos chun gáis cheaptha teasa a chruthú lena n-áirítear meatán a théann i gcion ar cháilíocht an aeir agus ar shláinte an phobail.	**8**
	(ii)	Déan cur síos ar bheart amháin a d'fhéadfadh tomhaltóirí a dhéanamh chun cur amú bia a laghdú. • Tomhaltas a laghdú: ná ceannaigh ach an méid is gá. Gan barraíocht a riar. • Déan siopadóireacht bia a phleanáil ar bhealach níos cúramaí: smaoinigh ar a bhfuil ag teastáil sula gceannóidh tú. Ullmhaigh liosta agus cloí leis. • Laghdaigh tomhaltas bianna saoráideach mar go laghdóidh sé sin dramhaíl. • Bain úsáid as fuílleach bia le béilí eile a ullmhú m.sh. lónta / ceapairí srl nó tabhair do dhaoine eile é. • Úsáid an dramhaíl bia mar mhúirín le múirín a sholáthar don ghairdín. • Stóráil: stóráil an bia i gceart sa chuisneoir/cófra. Bíodh tuiscint agat ar an difríocht idir dátaí dulta ó mhaith agus dáta is fearr roimh.	**8**
	(iii)	Déan cur síos ar bheart amháin a d'fhéadfadh táirgeoirí a dhéanamh chun cur amú bia a laghdú. • Infheistiú i gcórais táirgthe éifeachtúla a íoslaghdaíonn dramhaíl. • Nuáil: nuair is féidir táirg táirgí ón 'dhramhaíl' a ghintear ionas nach ngintear aon dramhaíl. • Más cuí, scor de dhátaí 'dulta ó mhaith' ionas gur féidir fad a chur le seilfré na dtáirgí. • Úsáid táirgí a measadh, san am atá caite, nach raibh siad 'foirfe' lena dtaispeáint ionas gur féidir iad a dhíol e.g. trátaí; sútha talún etc. • Úsáid scéimeanna deonacháin bia a mhéadú chun cuidiú le daoine ar ioncam níos ísle.	**8**

Dréacht - Meánleibhéal Eacnamaíocht Tionscadal Taighde Scoláire

Sula tosaítear marcáil léigh an Staidéar Fiosrúcháin Aonarach iomlán chun eolas a chur ar an ábhar atá le marcáil.

Tabhair faoi deara: Bí cúramach gan phionós a thabhairt do ghontacht ealaíonta, nó chun duais a thabhairt d'fhad míchuibhiúil.

Ba chóir go bhfuil na tuairisceoirí seo léirmhínithe i gcomhthéacs dúshláin agus éilimh an fhiosrúcháin a roghnaigh an t-iarrthóir.

Roinn	An-mhaith	Maith	Réasúnta	Lag
Réamhrá	Tá an ghné fiosrúcháin soiléir agus tá fianaise ann do chomhleanúnachas. Tá na haidhmeanna doiléir go leor i gcomhthéacs ach baineann sé roinnt riachtanais amach. Iarracht réasúnta maith déanta ar nascadh an ghné fhiosrúcháin leis na Torthaí Foghlama.	Iarracht bunúsach ar nascadh an ghné fhiosrúcháin leis na Torthaí Foghlama. Tá easpa doimhneacht agus struchtúr sa tuairisc. Tá na haidhmeanna an-doiléir agus taispeánann sé tuiscint teoranta don téama agus an LOI. Iarracht doiléir ar nascadh an ghné fhiosrúcháin leis na Torthaí Foghlama.	Leibhéal an-bhunúsach d'fhreagra. Nascadh an-íseal don ghné fiosrúcháin leis an téama nó na Torthaí Foghlama. Tá na haidhmeanna a chuirtear ar fáil an-íseal gan struchtúr.	Níl an ghné fhiosrúcháin ábhartha leis an téama nó an t-ábhar. Níl nasc ann leis na Torthaí Foghlama. Níl aidhmeanna ar bith curtha ar fáil.
10 marc	**8-10**	**6-7**	**4-5**	**0-3**
Fianaise ar shonraí: 5 mharc	**5**	**Bain 1 mharc muna bhfuil sonraí cainníochtúil ann.**	**Bain 1 mharc muna bhfuil 2 foinse san áireamh.**	

An Próiseas Taighde 40 marc				
	An-mhaith 8-10	**Maith 6-7**	**Réasúnta 4-5**	**Lag 0-3**
Úsáid & Anailís	Úsáid mhaith agus anailís ar phríomh-choincheapa agus teoiric leis an ghné fhiosrúcháin.	Úsáid shimplí d'phríomh-choincheapa agus teoiric leis an ghné fhiosrúcháin.	Iarracht shimplí, cineál doiléir chun coincheap/teoiric a chuir leis an ghné fhiosrúcháin.	Níl úsáid coincheap/teoiric ar bith leis an ghné fhiosrúcháin. Tá coincheapa agus teoiric neamhábhartha leis an ghné fhiosrúcháin.
Léirmhíniú & Luachái l	Anailís agus léirmhíniú bunúsach agus luacháil ar fhoinsí eolais agus sonraí a úsáidtear. Déanann na coincheapa agus teoiric a úsáidtear nascanna trialach chuig páirt don phróiseas taighde. I gcásanna áirithe, is féidir go mbeidh luacháil fágtha ar lár.	Anailís & léirmhíniú an-bhunúsach agus ar fhoinsí eolais. Is féidir go mbeidh luacháil fágtha ar lár. Tá na coincheapa cineál ábhartha agus cuirtear iad leis an ghné fhiosrúcháin in amanna.	Tá an taighde a dhéantar ar shonraí agus foinsí eolais an-íseal a fhágann léirmhíniú bheag nó léirmhíniú ar bith.	Roghnú an-íseal d'fhoinsí taighde. Beagán fianaise do luacháil.
Argóintí & Breithiúnais	Cuirtear cuid argóintí agus breithiúnais maithe ar fáil atá nasctha ar dóigheanna chuig coincheapa agus teoiric eacnamaíochta.	Tá na hargóintí/breithiúnais a chuirtear ar fáil an-teoranta agus is féidir nach bhfuil siad ábhartha.	An-teoranta má tá argóintí nó breithiúnais ar bith curtha ar fáil.	Ní chuirtear aon argóint agus breithiúnais ar fáil.
Sonraí	Tá na foinsí eolais agus sonraí atá in úsáid ábhartha agus suas chun dáta ach an-teoranta i dtaca le cáilíocht agus caighdeán.	Tá foinsí eolais agus sonraí, má tá siad san áireamh, ábhartha go pointe agus tá féidearthacht go bhfuil cuid acu suas chun dáta.	Tá an fhianaise do na foinsí eolais a úsáidtear agus na sonraí an-teoranta agus an-doiléir. Beagán fianaise.	Níl na foinsí eolais atá in úsáid nó sonraí soiléir.
marc iomlán an Phróiseas Taighde	**31-40**	**21-30**	**11-20**	**0-10**

	An-mhaith	Maith	Réasúnta	Lag
Conclúid	Conclúid áirithe bunaithe go soiléir ar an anailís agus luachái bunúsach don fhianaise le nasc maith chuig coincheapa & teoiric. Cuirtear aidhmeanna beartaithe in iúl & baintear an méid is mó dóibh amach. Easpa struchtúr & doimhneacht leis na moltaí. Moltar ceist ábhartha/gné fiosrúcháin cineál nua.	Déantar conclúidí d'chineál éigean bunaithe ar anailís agus luachái an-bhunúsach (má dhéantar ceachtar acu) le roinnt fianaise teoranta go bhfuil siad beagáinín nasctha le coincheapa/teoiric. Baintear cuid d'aidhmeanna beartaithe amach agus déantar roinnt moltaí a thabhairt. Is féidir go bhfuil iad seo neamhábhartha nó mícheart.	Déantar roinnt moltaí a thabhairt ach níl mórán fianaise chun tacaíocht a thabhairt dóibh. Is féidir go bhfuil iad seo bunaithe ar ábhar neamhábhartha. Cuirtear roinnt do na haidhmeanna beartaithe in iúl go pointe. Athchúrsáil agus athrá eolais atá in úsáid cheana infheicthe.	Beagáinín conclúid nó conclúid ar bith déanta gan mórán fianaise le tacaíocht a thabhairt dóibh agus ábhar neamhábhartha in úsáid. Ní bhaintear aidhmeanna beartaithe amach. Cuid mhór athdhéanamh agus athrá.
20 marc	**16-20**	**12-15**	**8-11**	**0-7**
Machnamh	Tá machnamh pearsanta ar an SRP le feiceáil. Ceapann & machnaíonn scoláirí ar roinnt gnéithe dá bhfoghlaim. Machnamh bunúsach déanta ar an dóigh ar athraigh a smaointí/dearcthaí nó/agus an dóigh ar fhorbair siad, a dtuairimí agus/nó iompar ina raibh tionchar déanta orthu/nó nach raibh mar thoradh ar dul i mbun an staidéar.	Iarracht déanta ar mhachnamh pearsanta bunúsach ar ghnéithe áirithe don SRP. Machnamh an-bhunúsach déanta ar an dóigh ar athraigh a smaointí/dearcthaí nó/agus an dóigh ar fhorbair siad, a dtuairimí agus/nó iompar ina raibh tionchar déanta orthu/nó nach raibh mar thoradh ar dul i mbun an staidéar.	Faightear léargais pearsanta teoranta fríd machnamh teoranta ar an ábhar. Machnamh teoranta (má dhéantar machnamh ar bith) déanta ar an dóigh ar athraigh a smaointí/dearcthaí nó/agus an dóigh ar fhorbair siad, a dtuairimí agus/nó iompar ina raibh tionchar déanta orthu/nó nach raibh mar thoradh ar dul i mbun an staidéar.	Níl machnamh pearsanta ar bith ann -- machnamh easnamhach. Athrá fíricí foghlamtha. Léargas pearsanta ar bith déanta ar an dóigh ar athraigh a smaointí/dearcthaí nó/agus an dóigh ar fhorbair siad, a dtuairimí agus/nó iompar ina raibh tionchar déanta orthu/nó nach raibh mar thoradh ar dul i mbun an staidéar.
10 marc	**8-10**	**6-7**	**4-5**	**0-3**
Cumarsáid Léiriú & Comhleanúnachas Iomlán	Tá an SRP ciallmhar agus loighciúil go leor. Tá an teanga, na coincheapa & na sonraí imeasctha go pointe chun gluais & struchtúr bunúsach a thabhairt.Tá cumarsáid sonraí & eolais soiléir ach simplí.Tá fianaise ann d'úrnuacht agus nuálaíocht.	Tá easpa ciall agus fócas ag an SRP. Tá easpa fócas & struchtúr ag an teanga, na coincheapa & na sonraí & is féidir go mbeidh an tuairisc deacair le leanúint. Easpa comhsheasmhacht. Gan mórán fianaise d'úrnuacht agus nuálaíocht.	Iarracht bhocht ag SRP loighciúil agus ciallmhar a thabhairt. Tá an teanga, na coincheapa & sonraí an-íseal agus mearaithe le cuid mhór earráidí fríd. Cuid fianaise nó gan fianaise d'úrnuacht agus nuálaíocht.	Níl struchtúr agus comhleanúnachas ar bith leis an SRP seo. Ábhar neamhábhartha agus earráidí mhóra. Tá eolas míchruinn/bradáil sa tuairisc.
15 marc	**12-15**	**9-11**	**6-8**	**0-5**